

İMAM MÂLİK:

Muvatta'ı, Talebeleri ve
Erken Döneme Tesiri
Hakkında Tetkikler

İmam Mâlik:

Muvatta'ı, Talebeleri ve Erken Döneme Tesiri Hakkında Tetkikler

Editör: Rahile Kızılkaya Yılmaz

Yayın No: 61

Araştırma Serisi No: 27

ISBN: 978-625-7800-63-1

E-ISBN:978-625-7800-64-8

1. Baskı, Mart 2022

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlık: Mehmet Beydemir & Betül Sezgin

Musahhih: Elif Nuran Özgün

Kapak: Beyza Nur Onurcan

Kapak Yazma Görseli: TSMK, III. Ahmed, Nr. 276.

İç Tasarım: Zehra Elif Demirci & Mert Demirci

© İLEM Yayınları 2022

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık

Sertifika No.: 26482

İskitler / Ankara

Telefon: +90 312 278 50 77

ilem
YAYINLARI

Aziz Mahmut Hüdayi M. Halk C. Türbe Kapısı S. No:13 Üsküdar - İstanbul

Tel: 0216 310 43 18 Faks: 0216 310 43 18

ilem.org.tr - yayin@ilem.org.tr

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır. Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

İMAM MÂLİK:
Muvatta'ı, Talebeleri ve
Erken Döneme Tesiri
Hakkında Tetkikler

Editör:
Rahile Kızılkaya Yılmaz

İçindekiler

Önsöz

vii

I. Bölüm:

***Muvatta'* Râvileri: Eserin Telif Sürecine Işık Tutan Biyografik Deliller**

İbnü'l-Faradî'nin *Târîhu Ulemâi'l-Endelüs* Adlı Eserinden Hareketle *Muvatta'* Râvileri Hakkında Bazı Değerlendirmeler 3
Şeymanur Keçeli Göktay

*Muvatta'*ın Erken Döneme Tarihlendirilmesinde Biyografik Delillerin Rolü 29
Ayşe Nur Duman

II. Bölüm:

Muhtevası Açısından *Muvatta'*

*Muvatta'*ın Bâb Başlıklarının Tahlili 61
Abdülbaki Durmaz

*Muvatta'*daki Fukahâ-i Seb'a Rivayetleri 121
Sümeyye Onuk Demirci

III. Bölüm:

Cehâlet Kavramı ve *er-Risâle*'deki Rivayetleri Özelinde İmam Mâlik

Hicri II. Asır Münekkitlerinin Cehâletle İlgili Kullanımları: İmam Mâlik Örneği 149
Fatma Yıldız

İmam Şâfiî'nin *er-Risâle*'de İmam Mâlik'ten Naklettiği Rivâyetler 163
Rahile Kızılkaya Yılmaz

Ekler

EK-1: İmam Şâfiî'nin *er-Risâle*'de İmam Mâlik'ten Naklettiği Rivâyetlerin Listesi 221

EK-2: İmam Şâfiî'nin *er-Risâle*'de İmam Mâlik'ten Naklettiği Rivâyetlere Ait Mukayese Tablosu 231

EK-3: İmam Şâfiî'nin *er-Risâle*'de İmam Mâlik'ten Naklettiği Rivâyetlerin Sened Formları 243

Yazarlar Hakkında 249

Dizin 253

Önsöz

İslami ilimlerin erken dönemine ait her temel meselenin; tartışmalarıyla ilgili döneme, katkılarıyla sonraki dönemlere yön veren her önemli şahsiyetin; söz konusu dönemde telif edilen her eserin farklı disiplinlerin imkânlarından yararlanmak suretiyle pek çok yönden incelenmesi, önem arz etmektedir. Bu bağlamda İslami ilimlerin neredeyse tamamına kaynaklık edebilmeyi başaran ve kendisinden sonra kaleme alınan pek çok çalışmayı yöntemi ve muhtevası itibarıyla doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkileyen bir eser olarak *Muvatta'*, farklı disiplinlerden araştırmacıların farklı açılardan ele alarak çalışmasına imkân sağlayacak bir zenginliğe sahiptir. *Muvatta'*ın bu özelliği, hiç şüphesiz eserin müellifi İmam Mâlik'in ilmî kişiliği ve onun kendisine has yöntem ve görüşlerinden izler taşımaktadır. İlmî kişiliğinde pek çok önemli unsurun varlığını zikretmeyi mümkün kılan İmam Mâlik, tek bir disipline hasredilemeyecek çok yönlü bir alimdir. Bu sebeple onun görüşlerinin ilmî ve fikrî boyutlarına nüfuz edebilmek, yine aynı şekilde farklı disiplinlerin imkânlarıyla ancak mümkün olabilir.

İmam Mâlik'i ve onun en önemli çalışması kabul edilen *Muvatta'*ı klasik birikimin sunduğu zenginlikle anlamaya çalışmak ve aynı zamanda modern dönemde onu

ve *Muvatta*'ı konu edinen çalışmaları farklı disiplinlerden araştırmacılarla tahlil etmek üzere 2016 yılında İlmî Etüdler Derneği'nde (İLEM) bir atölye çalışması başlatıldı. Bu atölyede iki yıla yakın bir süre zarfında katılımcılarla İmam Mâlik'i, onun içinden çıktığı toplumun fikrî-sosyal dinamiklerini, ilmî muhitini, ilgili dönemi ve siyasi-dinî ortamını tahlil etmek üzere yoğun okumalar yapıldı ve çağdaş tartışmalarda Mâlik'e ve onun başyapıtı mahiyetindeki *Muvatta*'a yönelik iddialar analiz edilmeye çalışıldı. Yapılan yoğun ve etraflı okumalar neticesinde atölye katılımcılarıyla birlikte Mâlik ve *Muvatta*'ı daha detaylı incelemek üzere temel başlıklar tespit edilerek bunlar hakkında çeşitli yazılar kaleme alındı. İlmî Etüdler Derneği'nde (İLEM) yürütülen İmam Mâlik ve *Muvatta*' başlıklı atölyede bir buçuk yılı aşkın süren yoğun okuma dönemini müteakip yine bir yılı aşkın bir zaman diliminde atölye araştırmacıları tarafından üzerinde çalışılan metinlerin müzakeresi yapıldı. Bu uzun ve yoğun süreçlerden sonra atölye katılımcılarının bir kısmı, Mâlik ve onun ilmî mirasını anlamaya katkı sunan önemli bazı metinleri farklı dillerden Türkçeye kazandırdı, bazı katılımcılar önemli görülen temel konular hakkında telif çalışmasında bulundu, bazı katılımcılar da Mâlik ve *Muvatta*' etrafında oluşan Türkçe, Arapça, İngilizce ve Almanca dillerinde kaleme alınan literatürü değerlendiren çalışmalar sundu.

İmam Mâlik ve *Muvatta*' atölyesine katılan araştırmacıların yoğun ve titiz mesailerinin neticesinde okuyucuyla paylaşılması planlanan kitaplarda; Mâlik ve *Muvatta*' ile ilgili klasik müktesebattan istifade etmek suretiyle hazırlanan telifler, yine aynı şekilde Mâlik ve *Muvatta*' ile ilgili muasır eserlerde konu edilen çağdaş tartışmaları değerlendiren yazılar, ele aldıkları konular itibariyle önemli kabul edilip Türkçe akademik çalışmalara kazandırılmak istenen tercüme ve dört farklı dilde İmam Mâlik ve

Muvatta'ı konu edinen akademik birikimin değerlendirildiği literatür incelemeleri yer almaktadır. Atölyenin çıktıkları arasında zikrettiğimiz yayına yönelik hedeflerimizden sadece birisini teşkil eden bu kitap, İmam Mâlik ve *Muvatta*'a yönelik kaleme alınan telif çalışmalarımızı ihtiva etmektedir. Bu bağlamda İmam Mâlik'i ve *Muvatta*'ı konu edinen ama aynı zamanda çağdaş araştırmacıların iddialarını dikkate alarak temel meselelere eğilen çalışmaların yer aldığı bu kitap, Mâlik ve *Muvatta*'ın daha iyi anlaşılmasını sağlamak üzere farklı perspektiflerden yola çıkarak telif edilen altı farklı yazıyı ihtiva etmektedir.

Uzun ve yoğun devam eden atölyeye hem iştirak ederek hem de bu kitabın ortaya çıkmasını sağlamak üzere önemli çalışmalarıyla katkı sunan atölyenin kıymetli araştırmacılarına ayrı ayrı teşekkür etmek benim için bir mutluluk vesilesidir. Onların hazırladıkları bu çalışmaların, Mâlik ve *Muvatta*'ı konu alan Türkçe akademik literatüre önemli bir katkı sunacağı izahtan varestedir. Bu atölyenin gerçekleşmesini ve böyle kıymetli bir çalışma ile nihayete ermesini sağlayan İLEM'in değerli yönetim kurulu üyelerine ve samimi çalışanlarına şükranlarımızı sunarız. Özellikle bu uzun soluklu çalışmanın kisve-i taba bürünmesi yolunda farklı aşamalarda katkı sunan herkeşe hususî teşekkür etmek isteriz.

Farklı dillerde akademik üretimde bulunan ülkelerdeki İmam Mâlik ve *Muvatta*' müktesebatına bakıldığında söz konusu müellif ve eserinin neredeyse her alana konu edilerek çalışılabildiğini görmek mümkündür. Ancak Türkiye'de özellikle Fıkıh ve Hadis alanlarına hasredilen İmam Mâlik ve eseri, bu iki disiplin içerisinde yürütülen Türkçe akademik çalışmalara yeteri kadar konu edilmemiştir. Ayrıca Türkçe literatüre bakıldığında İmam Mâlik ve *Muvatta*'ı hakkında sempozyum, panel gibi ilmi bir toplantının gerçekleşmemesi de bir eksiklik olarak

zikredilmelidir. Mâlik ve *Muvatta*'ı konu alan Türkçe literatür içerisinde farklı disiplinlerden araştırmacıların uzun ve yoğun mesaisinin ürünü olarak kaleme alınmış ve böyle zengin bir muhtevaya sahip herhangi bir eserin henüz bulunmaması, ilgili kitaptan sağlanacak istifadeye yönelik ümidimizi artırmaktadır. Kitabımızın, işaret edilen bu eksikleri gidermeye yönelik bir vesile olmasını temenni ederiz. Bundan sonra Mâlik ve *Muvatta*'ı esas alarak yapılacak çalışmaların nicelik ve nitelik bakımından artarak devam etmesini ümid ederiz.

Son olarak, farklı disiplinlerden araştırmacıların müşterek çalışmalar yürüterek İslamî ilimlerin erken dönemine ışık tutacak nice kıymetli eserler telif edecekleri yönündeki beklentimizi yineleyerek kitabımızı siz kıymetli okuyuculara sunmaktan mutluluk duyduğumuzu ifade etmek isteriz.

Gayret bizden, tevfiik Yüce Allah'tandır.

Rahile Kızılkaya Yılmaz
Üsküdar, İstanbul